

ČAS.

ČÍSLO 141

LEDEN–BŘEZEN
2023

ČASOPIS MASARYKOVA DEMOKRATICKÉHO HNUTÍ

Z OBSAHU ČÍSLA 141/2023

■ SLOVO PŘEDSEDY	1
■ JARO 1923 – MASARYK A NAŠE REPUBLIKA PRÁVĚ PŘED STO LETY	2
■ ODVÁŽNÝ, PROTO I NEOBLÍBENÝ POLITIK	8
■ HISTORIK A DIPLOMAT VLASTIMIL KYBAL A TOMÁŠ G. MASARYK	17
■ TGM – ŽIVOT, DÍLO A OBRAZ PRO SOUČASNOST A BUDOUCNOST XV. ROČNÍK SOUTĚŽE, ŠKOLNÍ ROK 2021/2022	22
■ VYHODNOCENÍ XV. ROČNÍKU SOUTĚŽE MASARYK DO ŠKOL	27
■ PROJEV PŘEDSEDY MDH PROF. J. DOLISTY PŘI UDÍLENÍ CEN	29
■ SHRNU TÍ UPLYNULÉHO ROKU 2022	30
■ ZPRÁVY Z JEDNÁNÍ PŘEDSEDNICTVA MDH DNE 22. 2. 2023	31
■ Z PŘIPRAVOVANÉHO PROJEVU PROF. J. DOLISTY K ČESKOSLOVENSKÉ OBCI LEGIONÁŘSKÉ	32
■ STRÍPKY Z MOZAIKY	33

Foto na obálce: Dan Havran

(z vyhlášení XV. ročníku soutěže Masaryk do škol)

Slovo předsedy

Milí členové Masarykova demokratického hnutí, vážení příznivci našeho hnutí!

Chci vás všechny ubezpečit, že náš pracovní tým a předsednictvo na vás všechny myslí, že pracujeme na stabilitě a rozvoji našeho Masarykova demokratického hnutí. Děkuji všem, kteří jste již poslali členské příspěvky, někteří z vás jste prokázali nečekanou velkorysost! Díky!

Pracujeme na ekonomické stabilitě našeho hnutí. Není to jednoduché, ale pracujeme racionálně a šetříme finance, jak jen můžeme.

Očekáváme pro tento rok 2023 příspěvky do žákovských a studentských soutěží, těšíme se na ně.

Pokud někdo z vás má dotazy, obraťte se na mě nebo na paní tajemnici ing. B. Zapletalovou. Během roku 2022 jsem dostal několik telefonátů, málo bylo písemných dotazů, nebojte se využít naší nabídky.

Mám jedno velké přání pro tento rok: Aktivně hledejte, prosím, další vhodné členy pro MDH! Zjistili jsme totiž, že někteří naši členové bohužel zemřeli, a my jsme o jejich úmrtí nebyli informováni. Budoucnost MDH je v mladých lidech, kteří budou masarykovské ideje přenášet dalším generacím.

Měli bychom více uvažovat nad tématem „právní vědomí“. K této myšlence mě přivedlo jednání některých členů hnutí, kteří nevzali v úvahu rozhodnutí našeho sněmu. Právní vědomí je téma velmi obsáhlé, můžeme ho začít studovat. Ale v našem případě jsem chtěl poukázat na závaznost právních norem, na závaznost norem našeho sněmu, na význam jeho stanov, na jejich plnění do rozhodnutí dalšího sněmu. Lidově řečeno, když na sněmu něco slíbím a obdržím mandát od členů sněmu, tak bych ho měl dodržet. Takové jednání je čestné, jiné nikoli.

Chceme získat více odborných autorů pro náš časopis Čas. Znáte-li někoho, kdo by byl vhodným autorem pro náš časopis, nabídněte mu tuto možnost. Celá redakční rada bude mít radost!

Vlastní kreativita našich členů je významná. Každý člen sám by měl najít svůj styl práce pro MDH. Svou aktivitou ať přispěje ve svém vlastním prostředí ke znalosti díla a odkazu T. G. Masaryka. Možností je dost, jen nebýt pasivním tvorem. Zkusme to! Jedna členka mně zatelefonovala, že se s MDH loučí, že se v jejím regionu nic neděje. Že si mohla povídat o Masarykovi a jeho odkazu s dalšími blízkými lidmi, že mohla půjčovat časopis Čas, že mohla

dojednat s vedením obce a s námi výstavu o T. G. Masarykovi, že mohla poslat článek do časopisu Čas, že mohla dojít k řediteli místní školy a informovat ho o našich soutěžích, to jí vůbec nenapadlo. Ani tuto členku nenapadlo, že jsme se jako vedení s ní mohli setkat a promluvit na téma, které by si sama zvolila. Je mnoho věcí, které sami můžeme udělat, když budeme kreativní. Píši znovu: Zkusme to! T. G. Masaryk byl velmi kreativní člověk. Nic neměl předeepsáno od druhých, prostě tvořil a pracoval. Pojd'me tímto příkladem.

JOSEF DOLISTA

Jaro 1923 – Masaryk a naše republika právě před sto lety

V dnešní pohnuté době pokračujme v našem hledání „mostů přes řeku času, právě před sto lety“, kdy, jak jsme si již ukázali (v Času č. 139)¹, získala Masarykova republika dosti stabilní Švehlovu vládu a také hospodářsky začalo období konjunktury. Začal vysílat československý rozhlas (první vysílání ze Kbel bylo již 29. března 1923, pravidelné pak od 18. května) a byly zprovozněny Československé státní aerolinie². Rozvíjela se činnost Masarykovy akademie práce^{3, 4}, mnoha firem (Baťa, v roce 1923 měla síť jeho prodejen

¹ PRECLÍK, Vratislav: „Prezident Masaryk a první Švehlova vláda“, in Čas: časopis Masarykova demokratického hnutí, červenec–září 2022, roč. XXX., čís. 139. ISSN 1210–1648, str. 11–17

² Dne 6. října 1923 byly československou vládou založeny Československé státní aerolinie, v čele s velitelem československého letectva majorem Karlem Huppnerem, který se stal prvním ředitelem ČSA. Domovským letištěm bylo Letiště Kbely. První let se uskutečnil v den 5. výročí vzniku republiky (28. 10. 1923)

³ PRECLÍK, Vratislav: „Bude obnovena Masarykova akademie práce.“, in Čas: časopis Masarykova demokratického hnutí, únor 1994, roč. II., čís. 4., (reg. Min. kultury ČR č. 7435/96, ISSN 1210-1648), str. 4–5

⁴ PRECLÍK, Vratislav: K stému výročí vzniku Masarykovy akademie práce, in Strojař: časopis Masarykovy akademie práce, leden–červen 2020, roč. XXIX., dvojčíslo 1, 2. ISSN 1213-0591, registrace Ministerstva kultury ČR E13559, str. 2–20

již 112 poboček)^{5, 6}, počala výstavba vilových čtvrtí a Masarykových domovů jako sociálních ústavů. A prezident sám vybíral místo pro nové sokolské sletišťe (Strahov). V den prezidentových 73. narozenin, 7. března roku 1923, proběhlo v poslanecké sněmovně **hlasování o zákonu na ochranu republiky** vyvolané smutnou událostí z počátku ledna. Zákon byl přijat, když proti hlasovaly pouze strany národnostních menšin, komunisti a 4 poslanci Československé strany národně socialistické, kteří kvůli tomu byli vzápětí ze strany vyloučeni. A **cestou k jaru 1923** spatřili světlo světa i lidé, významné osobnosti, s nimiž jsme se mohli, my starší, osobně setkat. Pro nás to byli zejména matematik Karel Rektorys (nar. 4. února 1923), režisér Zdeněk Podskalský (18. února 1923), letec RAF Emil Boček (25. února 1923), známý nám z účastí na besedách s válečnými letci, studenty ČVUT a členy EH v ČR, organizovanými Masarykovou akademií práce, zpěvák Rudolf Pellar (28. února 1923), vystupující účastník podvečerů MDH v divadle Kolowrat, historik Jiří Spěváček (14. března 1923), Josef Langmiller (12. dubna 1923), herec divadla D34 a Vratislav Effenberger (nar. 22. dubna 1923), kunsthistorik, literární teoretik a signatář Charty 77, pronásledovaný později totalitním režimem.

A také odešli: propagátor letectví, orientalista František Oldřich Vaněk (2. ledna), spisovatel Jaroslav Hašek (3. ledna), ministr železnic Václav Burger (18. ledna), básník Adolf Heyduk (6. února), ministr financí **Alois Rašín (18. února 1923)**, věhlasný architekt Jan Kotěra (17. dubna) a **Charlotta Garrigue Masaryková (13. května 1923)**.

Ministr první vlády Švehlovy Alois Rašín, jeden z „mužů 28. října 1918“, člen „Omladiny“ i „Maffie“, odsouzený pro odboj k trestu smrti už v průběhu „Velké války“, byl již 5. ledna 1923 postřelen při nastupování do automobilu před svým bydlištěm v Žitné ulici v Praze a hrdinně bojoval o svůj život pod vyšehradskými hradbami v podolském sanatoriu. Čin mladého anarchokomunisty rozbouřil československou veřejnost. A ostře jej odsoudil i prezident Masaryk. Navštěvoval raněného v sanatoriu a neskrýval slzy, když tam v průběhu návštěv rozmlouval s paní Rašínovou. Statečný boj svůj i lékařů (Petřvaldský, Syllaba, Jedlička, Srdínko) však ministr nevyhrál a 18. února těžkým zraněním podlehl. Zůstal za ním princip deflační politiky a jeho zásady, charakterizované následující větou: „Ono je to těžké, kde hrozí bída, tam hrozí socialismus, A kde hrozí socialismus, tam hrozí bída.“ „Tož pracuj a šetři“. Ještě téhož dne

⁵ PRECLÍK, Vratislav-HERMAN, Jan: „Velikáni našeho meziválečného průmyslu“, in Strojař, časopis Masarykovy akademie práce, červen 2022, roč. XXXI., dvojčíslo 1–2/2022. ISSN 1213-0591, registrace Ministerstva kultury ČR E13559, str. 17–20

⁶ PRECLÍK, Vratislav: „TGM a hospodářství.“ in Čas: časopis Masarykova demokratického hnutí, prosinec 1996, roč. IV., čís. 17., registrace Min. kultury ČR č. 7435/96, (ISSN 1210-1648), str. 5–7

napsal T. G. Masaryk obšírný dopis ministru vnitra Janu Malypetrovi, v němž také ohlásil, že dává jeden milion korun československých na Rašínův fond k výchově. Vřelý projev prezidenta nebyl úřední, byl neformální, čistě lidský. Veřejnost tak měla možnost nahlédnout do prezidentovy duše a poznat, jak si vážil svých opravdových spolupracovníků. Již při svém odjezdu do exilu odkázal odbojové „Maffii“ naprostou důvěru v dr. Aloise Rašína. Masaryk těsně po válce pozoroval jeho energii a pracovitost v roli ministra financí a řekl také s uznáním: „Kdybych mohl, svěřil bych Rašínovi nejraději tři ministerstva, aby v nich zavedl touž energii, pracovitost a pořádek“.⁷ Z dopisu Janu Malypetrovi, který byl určen též všem ministrům i široké veřejnosti, vyjímáme: „Ode dne jeho poranění zabývám se dr. Rašínem – finančníkem, politikem, člověkem; jeho pevnost a rozhodnost, jeho silná vůle a neústupnost staly se již příslovečnými. Ale tato charakteristika není úplná, protože opomíjí jeho srdce. Dr. Rašín nebyl jen pevným charakterem, byl také milým člověkem, jak byl přístupný argumentům i odpůrcovým, tak dovedl být věrným srdečným přítelem i širokému kruhu, přesahujícímu jeho milovanou rodinu. Dr. Rašín byl člověk v pravdě český, prostý pracovník, muž z ocele a srdce. A svůj smysl politický projevil dr. Rašín v Omladině a tímto směrem pokračoval za světové války. Stali jsme se spolupracovníky hned na počátku války, roku 1915 byla naše revoluční činnost již velmi intimní...“ Dále prezident v dopise zmiňuje skutečnost, že jeho odbojová činnost ve Švýcarsku Rašínovi a jeho spolupracovníkům doma dokonce přitížila a pokračuje: „Ale nepoddal se Rakousku, a když roku 1917 byl ze žaláře propuštěn, ujal se doma vedení politického. Jeho propuštění čekal jsem za hranicí toužebně; věda, že je v čele domácího odboje, měl jsem pocit jistoty. Rakousko ho odsoudilo k smrti, ale on se stal vůdcem k novému životu, životu národa.“

Dále Masaryk vzpomíná Rašínovo líčení provedení převratu 28. října, jak bleskově rozšířil Andrásyho kapitulaci před Wilsonem, prohlášenou den předtím, jak z ní vyvodil možnost a nutnost převratu. Oceňuje jej jako dovednou syntézu naší revoluce zahraniční a domácí, veliký politický čin státnické prozíravosti. Uvádí: „Přečítám si znovu manifest, jež našemu lidu se svými přáteli dr. Soukupem, dr. Šrobárem, ministry Švehlou a Stříbrným dal dne 28. října, prohlašuje naši samostatnost a zároveň zdůrazňuje, že náš stát je a má býti státem kulturním, a praví: Nezklaheš očekávání celého světa, který se žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily v nesmrtelné výkony československých legií na západním bojišti a Sibiři. Rašín ještě jednou volá k lidu: „Zachovej štít čistý, jako jej zachovalo Tvé národní vojsko.“ Ano, náš

⁷ HERBEN, Jan: *T. G. Masaryk – Život a dílo prezidenta Osvoboditele, páté vydání.* Praha: Sfinx * Bohumil Janda, 1946. 477 s., str. 368–369

štít musí být čistý. Jistě je čistý štít jeho, na němž, páni ministři, odevzdáváte ostatky svého velikého spolupracovníka a přítele věčnému klidu.“⁷

Ale proč nám ho osud tak brzy a neočekávaně vyrval? Jaký ta jeho smrt má smysl? Zamysli se, kde kdo dovedeš myslet, a vyznej si, že jsme neučinili zadost příkazu Rašínova manifestu. A násilím není jen vražedný útok a vražda, nýbrž také dravá zloba, která **nepochopením a zneužitím republikánské a demokratické volnosti ve veřejném životě a mínění v míře nezdravé zavládla**. Naši legionáři kladli své životy na bojišti. Rašín musel položit na oltář vlasti život mezi svými – hrozné a výhrůžné memento všem žijícím a budoucím!

„Lide československý, zachovej národní štít čistým! Ať veliká oběť Rašínova života pohne naším svědomím a vede nás všechny k součinnosti, směřující k uskutečnění našeho národního ideálu, a ten jest – republika a demokracie, zakotvená v úctě a lásce ke každému člověku. Násilí na dr. Rašínovi spáchané je nelidské, nečeské.“⁷

V závěru dopisu se Masaryk obrací k ministru vnitra a ostatním ministrům Švehlovy vlády: „Pane ministře, nevím, jak bych dost účinně vyslovil, co osud dr. Rašína mně duševně znamená. Rád bych nějak dal citům svým určitější výraz, a proto pomýšlím na to, zřídit fond, jenž by umožnil vzdělání a vychování následovníků dr. Rašína v jeho životním oboru – státním finančnictví a politice. Věnuji jeden milion Kč a předložím Vám brzy stanovy zamýšlené fundace. Prosím, uvažte s kolegy ministry tento návrh, a uznáte-li jej za vhodný, při jeho provedení mi přispějte.“

Masarykův návrh nové nadace k výchově mladých demokratů, odborníků a následovníků Rašínových, nebyl však jedinou změnou. **Bylo také potřeba zákona, který by ústavní činitele, československou ústavu i republiku umožnil účinně bránit.**

Již zmíněný „Zákon na ochranu republiky“ (č. 50/1923 Sb. zákonů a nařízení) byl tedy přijat⁸ v prvorepublikovém Československu v přímé reakci po atentátu na ministra Aloise Rašína. Byl připraven již v předchozím roce 1922, ale ozbrojený útok na pana ministra se stal vhodnou příležitostí ke schválení uvedeného zákona. Jednalo se o nejvýznamnější československý trestněprávní předpis, protože **chránil také základní instituce státu, stejně jako ideje, na kterých byl založen**. Zákon se členil na 4 hlavy. První měla mezinárodní platnost a řešila též ohrožování republiky zvenčí (znemožňování ústavní činnosti prezidenta, zákonodárců, vlády a guvernéra Podkarpatské Rusi, násilný pokus o připojení části území RČS k cizímu státu, spolčení s cizí mocí a další **úkla-**

⁸ Zákon byl schválen 19. března 1923, vstoupil v platnost 31. března a nabyl účinnosti 1. května 1923. A jak jsme výše uvedli, hlasovalo se o něm již v den Masarykových 73. narozenin (7. března 1923).

dy o republiku). A „Hlava II.“, nazvaná „Poškození republiky a útoky na ústavní činitele“, obsahovala definice trestných činů „prorady“ (což znamená trestný čin diplomata při jednání s cizí mocí), zrady státního tajemství, vojenské zrady, **útoků na ústavní činitele i urážku prezidenta republiky** (jako objektivní skutek, **bez ohledu na pravdivostní hodnotu sdělení**). Trestem mohlo být vězení až těžký žalář.⁹

Vydání zákona na ochranu republiky upevnilo spolupráci českých a německých demokratických stran; spolupráce byla posílena i událostmi v Německu a v červenci 1923 vydala německá agrární strana prohlášení, jímž se postavila na půdu československého státu a otevřeně se vyslovila pro spolupráci. V říjnu 1923 bylo vytvořeno tzv. Německé pracovní souručenství, jehož cílem byla vzájemná spolupráce a příprava vstupu německých demokratických stran do československé vlády.¹⁰

Působila nesporná autorita prezidenta Masaryka, nadnárodní, muže, který neměl žádné národnostní předsudky. Jeho zásady „Nic není veliké, co není pravdivé. Vědění je moc. Pravdou k právu, právem k spravedlnosti!“ (jak k poslednímu dodávala paní Charlotta a jeho syn Jan: „Pravda vítězí, ale dá to fušku“) A k tomu: „Není na světě problém, který by se nedal vyřešit mírně“. Nám známé Masarykovy myšlenky, s nimiž již v mládí začal úspěšně publikovat, účinkovaly i zde. Masaryk i tady zůstává tímž humanistou, ničím se neodchýlil od své základny, jen za nových poměrů v daleko větších rysech

⁹ Hlava III– Určovala tresty za trestné činy nedovoleného ozbrojování, rušení obecného míru, výzvy k neplnění zákonných povinností nebo k trestným činům, schvalování trestných činů, státu nepřátelské sdružování, šíření nepravdivých zpráv, návratu členů bývalé panovnické rodiny nebo podpory takového návratu (šlo o členy habsbursko-lotrinského rodu), hrubé neslušnosti, svádění nebo pomáhání k vojenským zločinům nebo nadržování jim, nedovolené najímání vojska, nedovoleného zpravodajství, ohrožování obrany republiky, ohrožování veřejné správy a neodstranění nebo zřízení nedovolených pomníků (protistátních pomníků, či pomníků oslavujících některého člena habsbursko-lotrinského i hohenzollernského rodu). Hlava IV. (závěrečná ustanovení) zahrnovala zánik trestnosti některých činů prostřednictvím účinné lítosti, stejně jako úpravu stanovení druhu a výměry trestu. Znala nejen trest odnětí svobody ve formě vězení, tuhého vězení, žaláře a těžkého žaláře, ale i náhradní trest na svobodě, peněžité trest a zabavení majetku, zabránění a propadnutí věci, ztrátu čestných práv občanských, vyhoštění cizinců a zastavení periodického tisku.

¹⁰ Uskutečnění myšlenky záviselo na situaci v Evropě a řešení německé otázky, vedoucí ke konferenci čtyř velmocí v Locarnu, kde byl přijat „Rýnský pakt“ v níž Německo uznává západní hranici určenou versailleskou smlouvou a o hranici východní nehovoří. Viz OLIVOVÁ, Věra: „*Dějiny první republiky*“, str. 138–141, ISBN 978-80-86107-47-9, 2. vydání, SEB Praha 2012

než dříve. Ve světové politice je zásadním stoupencem „Společnosti národů“ jako nástroje všelidské demokratické politiky mezinárodní, zastávce všeho, co slouží dorozumění mezi národy a tím i míru (na Nobelovu cenu míru byl navržen za svůj život celkem sedmkrát). Byl přesvědčen, že tyto síly jsou daleko mocnější než všechno protilidské násilí. A proto i obranu naší republiky „od Aše až k Jasině“ chce mít na tom především založenu. Musíme mít armádu, za stávajících poměrů ve světě, ale to není Masarykovi jediný, ani hlavní argument. „Státy se udržují tím, čím vznikly“, je známá Masarykova zásada. Československo vzniklo z víry světa v naši prospěšnost pro dobro lidstva, a to musí znít z našeho státu i dále. Svět musí cítit, že tu jsme, ale i že je dobře, že tady jsme. A pak nás bude i chránit, právě pro toto všelidské dobro, za nímž jdeme. To je podle Masaryka nejlepší obrana státu: „Svět nás musí potřebovat a pak nám, se svatým Václavem, nedá zahynouti.“ Často se cituje Masarykův závěr „Světové revoluce“: „Ježíš – ne Caesar.“ Ježíš je ideál, je cíl. Aby mohl být uskutečněn, je někdy třeba i Caesara. Masaryk neváhal, když přišla za války chvíle, být i Caesarem. „Jak tedy teprve dnes, kdy Ježíš je porážen právě proto, že nedovede být včas Caesarem. Jak Masaryk uměl.“¹¹

Tož nebojte se. Dokud bude žít Masaryk, dokud budou živé jeho myšlenky, nikdo nezačne válku!

VRATISLAV PRECLÍK

Literatura:

MASARYK, Tomáš Garrigue: Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918, Čin Praha 1925, 1930, 1936, 1938.

PEKAŘ, Josef. Masarykova česká filosofie. Český časopis historický. 1912, roč. XVIII, čís. 2, s. 170–208. (ISSN 0862-4356). • Masarykova česká filosofie. Praha: Historický klub, 1927

OLIVOVÁ, Věra: „Dějiny první republiky“, str. 137, ISBN 978-80-86107-47-9, 2. vydání, SEB Praha 20129

PRECLÍK, Vratislav: Profesor Masaryk v době založení časopisu ČAS, in Čas: časopis Masarykova demokratického hnutí, duben–červen 2021, roč. XXIX., čís. 134. ISSN 1210-1648, str. 15–23

HERBEN, Jan: T. G. Masaryk – Život a dílo presidenta Osvoboditele, páté vydání. Praha: Sfinx nakl. Bohumil Janda, 1946. 477 s.

HÁLEK, Jan; MOSKOVIC, Boris. Fenomén Maffie – Český (domácí) protirakouský odboj v proměnách 20. století.: Nakladatelství Academia, 2020. 325 s.

KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac., rozš. vyd. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 1065 s. ISBN 80-7106-252-9.

¹¹ NEJEDLÝ, Zdeněk: T. G. Masaryk, (životy a díla), str. 53, nakladatelství Svoboda (publikace č.134) Praha 1946

TGM – život, dílo a obraz
pro současnost a budoucnost
XV. ročník soutěže, školní rok 2021/2022

1. místo v I. kategorii

www.rozhlas.suchdolnadeluznici.cz

Toulky s TGM

Vážení rozhlasoví posluchači!

Vítám vás u 13. dílu pořadu Toulky s TGM.

Dnes jsme zavítali do francouzského Lyonu.

Stojíme u mostu přes řeku Saônu, který byl pojmenován na počest prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. V přímém přenosu je tady naše spolupracovnice ve Francii Anežka Hamerníková.

Povězte nám, jak je možné, že je právě tady v Lyonu most se jménem TGM?

Abychom mohli zodpovědět vaši otázku, musíme se podívat poněkud hlouběji do historie.

18. prosince 1914 odjel Tomáš Garrigue Masaryk do Itálie pod záminkou doprovodu dcery Olgy na léčení tuberkulózy. V lednu 1915 přijíždí do Švýcarska již jako exulant, v Rakousku-Uhersku je na něj vydán zatykač.

V Reformačním sále a Univerzity v Ženevě vystoupil Tomáš Garrigue Masaryk 6. července 1915 u příležitosti pětistého výročí Mistra Jana Husa se slavnostním projevem, ve kterém otevřeně vystoupil proti monarchii a zároveň v tomto projevu zformuloval koncepci nezávislého samostatného československého státu.

Od počátku se Tomáš Garrigue Masaryk opíral o myšlenku demokratizace střední Evropy a vznik nových samostatných států viděl v úzkém spojení s Francií a Anglií.

Takže by se dalo říct, že počátky samostatné československé republiky jsou úzce spojeny s francouzskou III. republikou?

Ano.

Premiérem francouzské III. republiky byl Aristide Briand, ministrem v jeho vládě byl Edouard Herriot, dlouholetý starosta Lyonu a přítel Tomáše Garrigue Masaryka.

V roce 1916 jednal Tomáš Garrigue Masaryk s Aristidem Briandem v Paříži. Právě ve francouzském hlavním městě na adrese 18, rue Bonaparte vznikla za podpory francouzské vlády Československá národní rada jako reprezentace zahraničního odboje.

Hlavní tiskový orgán Rady byl časopis La Nation Tchèque a Československá samostatnost. Oba listy vycházely česky i francouzsky.

Výsledkem Československé národní rady byl nejprve dekret o vytvoření Česko-Slovenské armády ve Francii za velké podpory českých krajanů žijících na území Francie.

Jaké byly další osudy Československé národní rady?

Československá národní rada byla koncem 1. světové války uznávána vládami Francie, Velké Británie, Spojených států amerických a Japonska za oficiální představitelku budoucího československého státu.

Dne 14. října 1918 byla přetvořena na tzv. prozatímní československou vládu v Paříži s premiérem Tomášem Garrigue Masarykem.

18. října 1918 vydala Masarykovu Washingtonskou deklaraci jako „Prohlášení nezávislosti Československého státu“.

Formálně ukončila činnost 14. listopadu 1918 vytvořením první vlády ČSR v čele s prezidentem Masarykem.

Jak byl na počátku 20. století Tomáš Garrigue Masaryk vnímán v západní Evropě?

Tomáš Garrigue Masaryk byl v té době uznávaným politikem a filozofem s obrovským rozhledem a znalostí cizích jazyků. Studoval střední školu a univerzitu ve Vídni a Lipsku, znal Německo, Itálii, Francii, několikrát navštívil Rusko, známá byla jeho kniha „Rusko a Evropa“. Manželka Charlotta byla Američanka, což bylo tehdy velmi neobvyklé, sňatkem získal rodinu a kontakty v Americe.

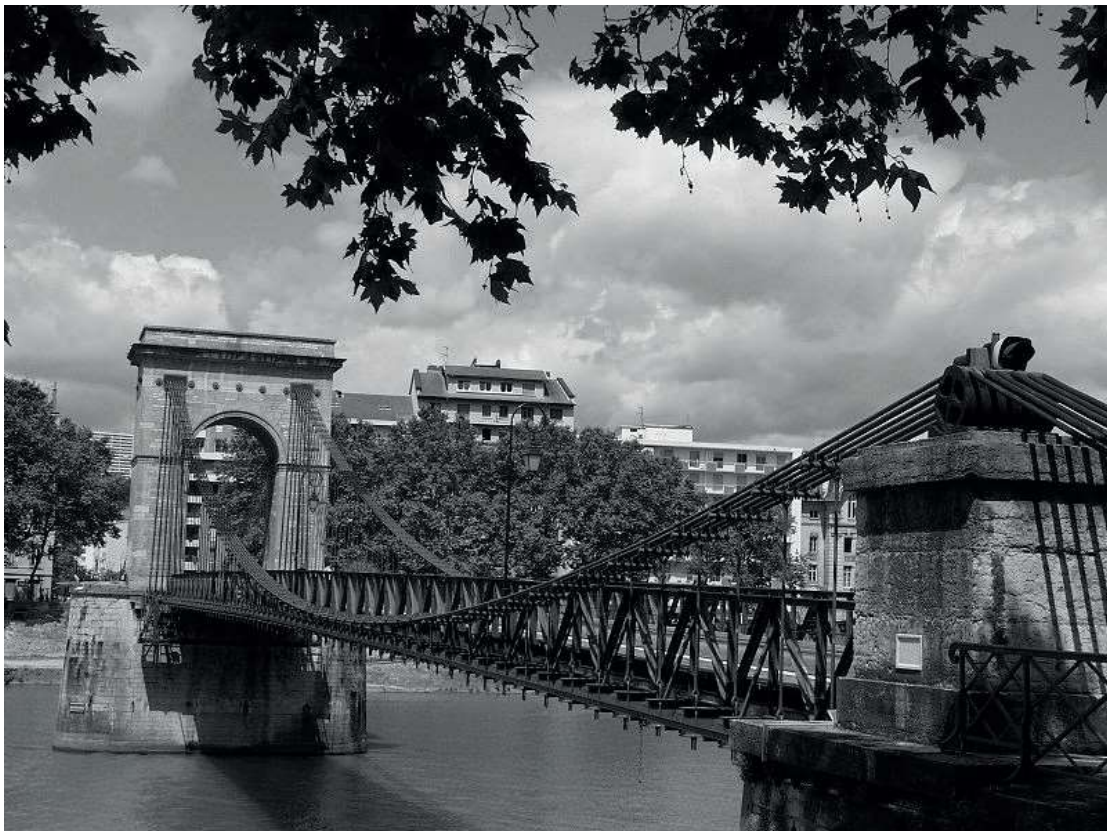
Oslovilo jednání Tomáše Garrigue Masaryka francouzské politiky?

Můžeme říci, že Tomáš Garrigue Masaryk francouzského ministerského předsedu Brianda pro řešení středoevropské otázky získal.

Tehdy také vzniklo přátelství mezi Tomášem Garrigue Masarykem a Edouardem Herriotem.

Edouard Herriot si Tomáše Garrigue Masaryka vážil pro jeho demokratické smýšlení, neohrožené postoje za 1. světové války a široký mezinárodní přehled. Byl důstojným představitelem vznikajícího samostatného československého státu.

Název mostu Pont Masaryk a něj navazující Rue Masaryk dodnes připomíná našeho prvního prezidenta francouzskému lidu.

Mohli bychom našim posluchačům přiblížit historii mostu, stavební zajímavosti a technické parametry mostu?

Visutý most přes řeku Saônu s původním názvem Pont de Vaise byl otevřen pro veřejnost 17. června 1831. Je druhým nejstarším mostem v Lyonu. Jeho délka je 85 metrů, šířka 6,5 metru, nosnost 2,5 tuny. Most má dva chodníky 1 metr široké.

Skládá se ze dvou částí, které nesou tři mostní pilíře. Centrální pilíř přinesl při konstrukci mnoho potíží, protože stojí uprostřed řeky Saôny na dřevěných pilotech, které musí být pravidelně udržovány a zesilovány. Jsou udělané velmi dobře, odolaly různým nebezpečím, dokonce i poškození Němci za 2. světové války v roce 1944. Je nejstarším mostním pilířem města Lyon.

Dříve po něm jezdila auta, v roce 2014 po vybudování moderního mostu Roberta Schumana, francouzského politika a jednoho ze spoluvůrců Evropské unie, slouží pouze pro cyklisty a pro pěší. Pro takový most užívají ve Francii výraz passerelle.

Měli lidé ve Francii a tehdejší Československu možnost sledovat záznam slavnostní události?

Ano.

Když se v Lyonu rozhodli přejmenovat jeden z nejstarších mostů přes řeku Saônu Masarykovým jménem, promluvil při slavnostním aktu 1. 1. 1931 starosta Lyonu Edouard Herriot a jeho slavnostní řeč byla přenášena rozhlasem.

Edouard Herriot (1872–1957)

- francouzský politik, který patřil k významným osobnostem francouzské III. republiky
- starosta Lyonu v letech 1905–1940, 1945 – do smrti
- krátkou dobu třikrát premiérem za Radikální stranu
- ministr ve vládě Aristida Brianda

Můžu vás poprosit o slovo závěrem?

Ještě bych se ráda vrátila do Paříže.

Dům na Rue Bonaparte, kde Tomáš Garrigue Masaryk založil Československou národní radu, dodnes patří českému velvyslanectví. Sídlí v něm konzulární oddělení velvyslanectví a České centrum v Paříži.

Odkaz státníka a filozofa Tomáše Garrigue Masaryka má tak pokračování v naší generaci.

Pamětní deska na domě na Rue Bonaparte v Paříži připomínající ustanovení Československé národní rady v roce 1918

Vážení rozhlasoví posluchači!

Záznam pořadu Toulky s TGM můžete najít na našich webových stránkách, kam jsme vložili též fotodokumentaci k třináctému dílu.

Na rozhlasovém vysílání dne 7. března 2022 u příležitosti 172. výročí narození TGM spolupracovaly:

Hana Chlapcová, Suchdol nad Lužnicí

a

Anežka Hamerníková, Lyon, Francie

Autorka práce: Anežka Hamerníková, ZŠ Suchdol nad Lužnicí

Zdroje:

Vratislav Preclík: Masaryk a legie, PARIS 2019

Wikipedie

zážitky z cestování ve Francii